

DN Debatt

DN Debatt. "Stifta lag om förbud att föra in kärnvapen i Sverige"

I samband med flottbesök av krigsfartyg från USA, grundstötningen av den sovjetiska ubåten U 137 (1981) och nu senast i samband med det aktuella Världslandsavtalet mellan Sverige och Nato har upprepade gånger påståtts, att det är förbjudet att föra in kärnvapen i Sverige, skriver artikelförfattarna. Foto: Stefan Lindblom/TT

Publicerad 2016-05-02

Inget förbud i dag. Det har i debatten upprepade gånger påståtts, att det är förbjudet att föra in kärnvapen i Sverige. Men något sådant förbud finns inte. Vi förespråkar därför att riksdagen i lag förbjuder införandet av kärnvapen till Sverige. Finland har en kristallklar formulering, som kan vara förebild för svensk lagstiftning, skriver fyra försvarsdebattörer.

Skriv ut

Rätta artikel

Spara artikel

I samband med flottbesök av krigsfartyg från USA, grundstötningen av den sovjetiska ubåten U 137 (1981) och nu senast i samband med det aktuella Världlandsavtalet mellan Sverige och Nato har upprepade gånger påståtts, att det är förbjudet att föra in kärnvapen i Sverige. I denna artikel konstaterar författarna att detta är en missuppfattning och argumenterar för att ett sådant förbud bör införas i svensk lag.

Varken i själva Världlandsavtalet ([MoU 4 Sept 2014](#)), eller i den departementspromemoria ([Ds 2015:39](#)) som Försvarsdepartementet utarbetat nämns kärnvapen över huvud taget. Detta utelämnande måste ses som högst anmärkningsvärt mot bakgrund av Sveriges brett förankrade hållning att inte anskaffa sådana och vårt lands mångåriga engagemang för kärnvapenedrustning. Frågan har givetvis dykt upp i många av de debatter och i dessa har ofta hänvisats till att "svensk lag gäller", och att svensk lag givetvis står över tillämpningen av avtalet.

Vad säger då svensk lag? När frågan preciseras på det sättet finns två huvudkandidater. Den ena är lagen om kärnteknisk verksamhet, antagen av riksdagen 1984 ([SFS 1984:3](#)). Denna lag handlar dock om kärnteknik för kraftproduktion och näraliggande frågor. Den innefattar visserligen förbud att utan tillstånd föra in uran eller plutonium i landet. Tillstånd ges av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Både lagens förarbeten och dess lydelse ger dock klart besked om att det är civil kärnkraft som lagen avser.

Den andra kandidaten är det internationella icke-spridningsfördraget, NPT, som trädde i kraft 1970. Innebörden är att endast fem stater – USA, Sovjetunionen (numera Ryska förbundsrepubliken), Frankrike, Storbritannien och Kina – tillåts ha kärnvapen, inte får dela med sig kärnvapen till några som helst mottagare (och dessutom förväntas rusta ner, vilket skett endast i mycket begränsad omfattning). Övriga deltagande stater förbinder sig att avstå. Samtidigt skulle civil kärnkraft, i internationellt kontrollerade former, kunna installeras i alla länder som hade intresse därav. Som icke-kärnvapenmakt (en av cirka 180 stater) inom NPT har Sverige alltså förbundit sig att inte tillverka, förvärva, mottaga eller använda kärnvapen.

Om någon lag inte finns vid det tillfälle då införsel av kärnvapen aktualiseras skulle en regering, även en minoritetsregering, utan lagändring eller ens ett riksdagsbeslut kunna tillåta sådan.

Är det så att denna förpliktelse förbjuder införandet av kärnvapen? Enligt en strikt tolkning

av NPT:s artikel II skulle svaret kunna vara ja. Men denna föreskrift avsågs istället att tolkas så att kärnvapen kan placeras på icke-kärnvapenmaktens territorium utan att betraktas som överförda så länge kärnvapenmakten fortfarande har full kontroll över dem. USA har placerat ut kärnvapen i bland annat Nederländerna, Tyskland, Belgien, Italien och Turkiet men behållit kontrollen över dem. Detta har inte ansetts strida mot NPT, i varje fall inte av de berörda ländernas regeringar. Men NPT pekar i sin artikel VII på en möjlighet att skapa fullständigt kärnvapenfria områden genom att regionalt inrätta så kallade kärnvapenfria zoner, vilket också skett på många håll.

Det har funnits planer på att vid kritiska lägen eller krig låta NPT träda ur kraft med följd att kontrollen skulle kunna överlåtas till respektive regering. Detta skulle dock strida mot NPT enligt den senare förklaring som (på svenskt initiativ) enhälligt antogs 1985 att NPT gäller "under any circumstances".

I praktiken är alltså läget klart: vårt medlemskap i NPT kan inte åberopas som ett lagligt förbud mot att till exempel USA skulle placera kärnvapen i Sverige. Några andra rimliga kandidater i svensk lagstiftning finns inte och har heller inte nämnts i debatten. Det är alltså oriktigt att hävda att införande av kärnvapen i vårt land är förbjudet i lag.

Om vi ser till våra grannländer är situationen något paradoxal. Norge och Danmark har varit medlemmar av Nato sedan dess bildande 1949, och är alltså som medlemmar bundna av fördragsorganisationens doktrin om avskräckning med kärnvapen. Men de utverkade (liksom Island och Spanien) ett undantag som fortfarande gäller, som innebär att kärnvapen inte ska kunna placeras på deras territorier i fredstid. Historisk forskning har visat att Norge under delar av kalla kriget var förberett att ta emot kärnvapen med kort varsel (se studier av den norska historikern Rolf Tamnes). Detta ger ännu en påminnelse om att en politisk avsikt kan naggas i kanten, och därför så starkt som möjligt bör skyddas av en entydig och klar lagstiftning.

Finland har haft en i jämförelse med övriga nordiska länder avvikande historia och andra erfarenheter. Landet har under en lång period präglats av sin närhet till Sovjetunionen. Viktigt i detta sammanhang är att Finland, i sin Kärnenergilag från 1987 – en liknande lag som den svenska som ovan nämnts – inkluderat en formulering som rakt ut säger: "det är förbjudet att införa kärnvapen till Finland" ([FFS 1987 nr 990, § 4](#)).

I avsaknad av svensk lagstiftning är det alltså politiska beslut som ska garantera att införsel inte sker. Försvarsminister Peter Hultqvist bekräftar att det förhåller sig så (SvD 29 februari 2016): "Vi är inte beredda att acceptera kärnvapen på svenskt territorium, i svenska hamnar eller i svenskt luftrum. Jag förutsätter att även följande regeringar följer den inriktningen."

Det är alltså regeringen, och "följande" regeringar, som "förutsätts" hålla fast vid principen. I beslätade fall, till exempel NPT själv, och många aspekter kring kärnkraften, finns lagstiftning som uttrycker de folkvaldas vilja, och som regeringen kan åberopa och måste följa. Om någon lag inte finns vid det tillfälle då införsel av kärnvapen aktualiseras skulle en regering, även en minoritetsregering, utan lagändring eller ens ett riksdagsbeslut kunna tillåta sådan.

Vi förespråkar därför att riksdagen i lag förbjuder införandet av kärnvapen till Sverige. Finland har en kristallklar formulering, som kan vara förebild för svensk lagstiftning.

DN Debatt. 2 maj 2016

Läs fler artiklar. [Till DN Debatt](#)

Detta är en opinionstext i Dagens Nyheter. Skribenten svarar för åsikter i artikeln.

Lars Ingelstam, professor emeritus i teknik och social förändring

Thomas Jonter, professor i internationella relationer, ordförande i Svenska Pugwash

Jan Prawitz, fd vetenskaplig rådgivare till Sveriges nedrustningsdelegation

Gunnar Westberg, professor emeritus i medicin, styrelseledamot i Svenska Läkare mot Kärnvapen

Kommentera artikeln

I samarbete med tjänsten Ifrågasätt erbjuder DN nu möjligheten att kommentera artiklar på Ledare, DN Debatt, Kultur, Insidan och Sthlm. Kanske kan du bidra med andra synvinklar och fakta? Håll dig till ämnet och håll en god ton. Visa respekt för andra skribenter och berörda personer i artikeln. Vi tar bort inlägg som vi bedömer är olämpliga.

IFRÅGASÄTT
BETA

Logga in/Skapa konto

Skriv din kommentar...

Lägg till referens

Kommentera

Ingen har skrivit något än, starta diskussionen.

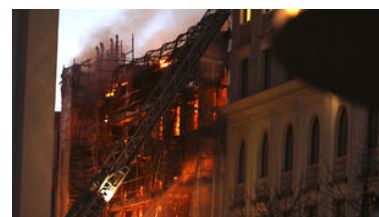
Läs om hur Ifrågasätt använder cookies.

IFRÅGASÄTT
BETA

Tillbaka till toppen

Andra läser.

Bildspecial: Storbranden i Stockholm

Att bo i hyresrätt: ”Det är lite som Bullerbyn här”

Toppchefer hos Ericsson lämnar bolaget

